Glas Istre, 4.5.2013, str. 72, A3

Evidencijski broj / Article ID: 13657954
Vrsta novine / Frequency: Dnevna
Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska
Rubrika / Section:

FILMSKE TRILOGIJE: "VLAK BEZ VOZNOG REDA", "VELIKI TRANSPORT" I "OBEĆANA ZEMLJA" VELJKA BULAJIĆA

"Vlak bez voznog reda"

Humano preseljenje

Sva tri filma su i mala povijest pulskog festivala koji u svojoj ovogodišnjoj proslavi 60. obljetnice trajanja na neki način traži i novo i drugačije čitanje pojedinih autora. Prije deset godina Bulajića se mjerilo kroz megaspektakl "Bitka na Neretvi" i žanrovsku "Kozaru", da bi sada naprosto bljesnula "Obećana zemlja", film sudnice na američki način

"Obećana zemlja"

Piše **Mate ĆURIĆ**

Nekoliko je autora i filmova koji u hrvatskoj kinematografiji razrađuju određene teme (i podneblja) ostavljajući važan trag i pečat kroz trilogije o kulturi i povijesti ovih prostora. Sjetimo se Schmitovih slavonskih reminiscencija o konjima, vodama i ljudima, možda i najpoznatijih Papićevih hrvatskih priča s krša i kamenjara u raljama politike, Brešan je na tragu otočkih burleski, Ogresta urbanih obiteljskih nesporazuma, koje je još ranije začeo Grlić i moglo bi se još nabrajati.

No, na taj fenomen proteklih dana podsjetila nas je Obećana zemlja (1986.) Veljka Bulajića na malim ekranima i vjerujem mnoge ugodno iznenadila svojom amerikaniziranom verzijom jednog hrvatskog poslijeratnog problema, svojevrsnog humanog preseljenja za obećanom zemljom u također "obećanu zemlju" socijalističkog blagostanja gdje će svi raditi koliko mogu a jesti i piti koliko žele. Uz Vlak bez voznog reda (1959.), također seoba iz siromašnog krša u bogatu ravnicu, te Veliki transport (1983.) iz ravne Vojvodine u brdovitu Bosnu, ovo je važna trilogija jednog lutanja u bespućima političke Jugoslavije.

Sva tri filma su i mala povijest pulskog festivala koji u svojoj ovogodišnjoj proslavi 60. obljetnice trajanja na neki način traži i novo i drugačije čitanje pojedinih autora, koji su se baš ovdje afirmirali. Prije deset godina Bulajića se mjerilo kroz mega spektakl Bitka na Neretvi i žanrovsku Kozaru, da bi sada naprosto bljesnula Obećana zemlja, film sudnice s neobičnom velikim brojem karaktera i zapleta, hrabra priča o zadrugarstvu i zabludama po principu "ono što je tvoje je i moje i tvoje, a što je moje je samo moje".

Za razliku od crno-bijelog Vlaka bez voznog reda, ovaj film svojim koloritom ističe tu ruralnu zaostalost preseljenu u barokni dvorac lažne raskoši, pa istovremeno imamo stvarnost i iluziju na jednom mjestu, što već simbolički govori i naziv za zemlju koju je, prema biblijskom izvještaju Bog izabrao za svoj narod (Izraelce) i u kojoj se rodio, naučavao, umro i uskrsnuo Isus. Taj biblijski motiv utkan u hrvatsku opustošenu zbilju s kraja '40-tih i gledan kroz ključaonicu sudnice (osudiše nevina u ime naroda), a komandant Oznaš je oprao ruke (revolucija jedu svoju djecu) otkriva jedno novo Bulajićevo lice i to ono koje je iz glumaca zna izvući najbolje.

Prije svega se to odnosi na Velimira Batu Živojinovića koji je u Obećanoj zemlji odigrao možda svoju najbolju ulogu (Markan) na filmu, uz onu u Brezi Ante Babaje (inače se pojavljuje u gotovo svim Bulajićevim filmovima), ali i prvo otkriće Igora Mešina, rijetka pojavnost Semke Sokolović, zaboravljeni Vjenceslav Kapural, Vanja Matujec, a isto vrijedi i za sve ostale aktere na filmu. Nije zgorega podsjetiti da je lani i Gus Van Sant zajedno s Mattom Damonom i Johnom Krasinskim snimio svoju verziju The Promised Landa, možda i najčešće korišten filmski naslov.

Za Veliki transport (1983.) se pak posebno ističe ono "jugoslovenski film", ali je neizostavan dio Bulajićeve trilogije o premještanju. Spominje ga se i kao jednog od posljednjih partizanskih spektakala iz bivše države iza kojega je stajala politika tadašnje SAP Vojvodine, a onda su uslijedili i skandali koji su kulminirali poznatom "jogurt revolucijom". Možda i zbog pozivanja na istinit događaj iz Drugog svjetskog rata u proljeće 1943. kada je Glavni štab NOV-a Vojvodine odlučio poslati na put dug tristo kilometara "veliki transport", pojačanje od preko tisuću mladića i djevojaka, dobrovoljaca, hranu, odjeću i sanitetski materijal iscrpljenim brigadama u Bosni.

Film zapravo nose holivudski glumci James Franciscus, Steve Railsbac, koscenarist Ronald R. Boyle, naravno neizostavni Bata i Olivera Markvoić te Zvonko Lepetić. Za sva tri filma vlak je simbol boljeg sutra i on je taj koji izlazi iz tunela. On preseljava cijela sela u obećanu zemlju i vozi transport nade koji u pojedinačnim sudbinama i shekespeareovskim zapletima predstavlja narod. Tako snažna alegorija nije ostvila ravnodušnim ni publiku u Areni ni službeni program Cannesa '59., a očito će današnja kritika za ovaj "staromodni" utisak naći novi izazov.

"Veliki transport"

FILM FILM FILM FILM FILM FILM FILM FILM FILM FILM FILM FILM FILM FILM